

Badania pedagogiczne nad wpływem wycieczek na kształtowanie pojęć ekologiczny

To, jak dziecko przedstawia świat i jak go wyjaśnia, interesowało od dawna wielu psychologów i pedagogów. Badania naukowe wykazują, że dziecko stwarza sobie samo „teorie” o pochodzeniu rzeczy, zwierząt i innych zjawisk otaczającej przyrody. Dąży ono do zrozumienia nie tylko poszczególnych faktów, lecz co więcej do stworzenia własnych uogólnień.

St. Lipina podkreśla doniosłą rolę przedszkola w wychowaniu i rozwoju intelektualnym dziecka. „*W ciągu całego pobytu dziecka w przedszkolu oraz w latach następnych, kształtuje się właściwy typ poznania – poznanie pośrednie, którego podstawę stanowi **bezpośrednie poznanie zmysłowe**. Poznanie pośrednie polega na wyzyskaniu danych zmysłowych dla zbudowania wiedzy pojęciowej: szerszej, bardziej obiektywnej, międzyludzkiej*”.[\[1\]](#)

„Ważny jest więc okres rozwoju intelektualnego, gdy dziecko dochodzi do tworzenia pierwszych pojęć, odbiegających coraz bardziej od pierwszych wrażeń zmysłowych opracowując ich treści i uogólniając. Przyswojenie pojęć jest w rozwoju umysłowym dziecka jednym z ważnych zadań pracy wychowawczej, której celem jest poznanie przez dziecko nazw nowych przedmiotów, zjawisk, zdarzeń, przyswojenie sobie nie tylko ich zasadniczego znaczenia, lecz zdobywanie umiejętności dostrzegania cech i ich wyodrębniania.

Umiejętność ta jest warunkiem dokonywania uogólnień będących podstawą tworzenia pojęć. Ukształtowanie się u dziecka pojęcia wymaga czasu i dlatego błędem jest wprowadzanie w krótkim

czasie wielu pojęć, gdyż powoduje to przyswojenie w sposób werbalny wielu nazw bez zrozumienia ich znaczenia”. [2]

W pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym ujmujemy treści w sposób kompleksowy, dzięki czemu wokół każdej poznawanej rzeczy grupujemy wiadomości, które są podstawą w zdobywaniu wiedzy pojęciowej. *„Kierowanie spostrzeżeniami dzieci przez organizowanie bezpośrednich kontaktów z różnorodnym otoczeniem wzbogaca wiadomości dzieci”* [3]

Dziecko interesuje się bogatym światem przyrody, jeśli będziemy udostępniać ją w oparciu o rzetelną wiedzę. Przez bezpośrednią obserwację i oglądanie roślin i zwierząt można doprowadzić do zrozumienia, że zwierzęta i rośliny przy całej swej różnorodności posiadają wspólne cechy. Na przykładzie niemal każdej rośliny czy zwierzęcia można wyodrębnić cechy ogólne, wspólne dla danego rodzaju. Dostrzeżone cechy, wspólne kilku gatunkom, są podstawą do uogólnienia np. wszystkie zwierzęta pokryte piórami, są ptakami.

„Jeśli uwagę dzieci będziemy kierować na wyodrębnianie podobieństw i różnic przez porównywanie, to nie tylko wpłyniemy na rozwój zainteresowań, ale i zdolności poznawczych. Nauczą się one dostrzegać i przy naszej pomocy porządkować pewne całościowe pojęcia jak: rośliny i zwierzęta pod ochroną, chwasty i szkodniki, drzewa iglaste i liściaste, rośliny wodne, łąkowe, leśne, warzywa, owoce itp.” [4]

Podstawą kształtowania pojęć jest porównywanie. Dokonują go dzieci stale przy wykonywaniu zadań różnego rodzaju, przy szukaniu np.: określonego gatunku liści-klonu czy kasztanowca, owoców dębu czy dzikiej róży. **St. Lipina** podkreśla, że *„W procesie kształtowania pojęć duże znaczenie ma organizowanie obserwacji przez dłuższy czas, co umożliwia kierowanie uwagi dzieci na zachodzące zmiany.”* [5]

Lełonek prowadził badania nad kształtowaniem pojęć, w których podkreśla że: *„ W przyswajaniu wiedzy przez dzieci, olbrzymią*

rolę odgrywa bezpośrednio, zmysłowe poznanie przyrody. „Żywe spostrzeganie” stanowi punkt wyjścia dla procesów myślenia, wiąże się ze sprawdzeniem jej wyników w praktycznej działalności.” [\[6\]](#)

M. Lelonek podkreśla, że od najmłodszych lat trzeba kształtować właściwy stosunek do przyrody, szacunek do wszystkiego co żyje, poczucie odpowiedzialności za swoje postępowanie wobec przyrody. Idzie o to, aby uświadomić dzieciom fakt, że jesteśmy częścią świata przyrodniczego i niszcząc przyrodę niszczymy siebie, aby wpoić przekonanie, że człowiek jest odpowiedzialny za utrzymanie pięknych krajobrazów, lasów, czystych wód, zieleni w osiedlach, za mądre gospodarowanie w środowisku. Dzieci powinny rozumieć, że człowiek czerpie z przyrody korzyści.

Nauka przyrody w całościach celów edukacji spełnia ważne zadanie, gdyż dzieci opanowują elementarne pojęcia z przyrody żywej i nieożywionej oraz umiejętności i nawyki, które staną się podstawą nauki w szkole.

Nauczyciele realizujący program nauczania wskazują na wycieczkę jako podstawową formę pracy nad rozwijaniem pojęć ekologicznych u dzieci. Wiele publikacji w „Wychowaniu Przedszkolnym” udowadnia, iż ta forma pracy przynosi oczekiwane rezultaty i jest nieodzownym elementem w pracy z dziećmi.

„Obcowanie dzieci z przyrodą to jedno z zadań przedszkola nr 6 w Ostrzeszowie. Staramy się kształtować u dzieci szacunek do przyrody, uwrażliwiać na jej piękno i uświadamiać konieczność troski o jej ochronę.” [\[7\]](#)

Helena Prus-Wiśniewska, nauczycielka z Warszawy, w swoim artykule pisze: *„Wyprawy nasze są efektem poszukiwań takich form pracy dydaktyczno-wychowawczej, które stwarzają optymalne warunki dla rozwoju dzieci-fizycznego, emocjonalnego, intelektualnego. Nie do przecenienia jest rola wycieczki w*

edukacji przedszkolnej, z jakiegokolwiek strony by na to nie spojrzeć. Korzyści, jakie wnoszą dzieci z bliższych i dalszych wycieczek utrwalają nas w przekonaniu, że zajęcia w sali, nawet z najbardziej wyszukаныmi pomocami, nie zastąpią zobaczenia czegoś bezpośrednio, doświadczenia i przeżycia. Jest to cenny sposób zdobywania wiedzy, którą następnie rozbudowujemy podczas zajęć i zabaw w przedszkolu. Po prostu-zobaczyć, doświadczyć i bezpośrednio przeżyć to znaczy lepiej zrozumieć świat.(...) Po powrocie z wycieczek długo nimi żyjemy. Jak wspomniano na wstępie, jest to jedna z ważniejszych form realizowania zadań rocznego planu pracy. Daje nam możliwość tworzenia naturalnych sytuacji edukacyjnych i wychowawczych. A szczególne walory wychowawcze wycieczek, bez względu na to, dokąd się udajemy, widzimy w kształtowaniu nawyków odpowiedniego zachowania się w środkach komunikacji, w miejscach użyteczności publicznej, na łonie przyrody czy u kogoś w gościnie. Dzieci uczą się kulturalnego sposobu porozumiewania się między sobą, zdobywają samodzielność, tak potrzebną przed przekroczeniem progu szkoły. Podpowiadamy też dzieciom i pośrednio rodzicom wartościowy sposób spędzania wolnego czasu." [\[8\]](#)

Na podstawie przytoczonych badań wielu pedagogów można wyciągnąć wnioski:

- nauczanie przyrody ma się opierać na obserwacji i doświadczeniach
- stwarzanie dziecku dogodnych warunków do osobistej praktyki to udostępnienie mu najcenniejszego źródła wszelkiej wiedzy, gdyż w ten sposób wchodzi na drogę wiodącą do prawdy o świecie
- droga ta powinna zawsze prowadzić przez konkret, przez rzeczywistość i jej fragmenty – fakty
- dziecko powinno uczyć się w kontakcie z przyrodą oczywiście przy pomocy nauczyciela, który sam cechuje się umiłowaniem przyrody
- nauczyciel musi posiadać wielostronne przygotowanie,

gdyż on jako pierwszy buduje fundamenty wiedzy pojęciowej wychowanków, która staje się podstawą opanowania szkolnej wiedzy pojęciowej w następnych szczeblach edukacji oraz w życiu dorosłym i zawodowym.

[1] H. Gutowska, M. Lelonek, T. Wróbel: Środowisko społeczno-przyrodnicze. Przewodnik metodyczny dla klas I. WSiP, Warszawa 1978

[2] St. Lipina: Kształtowanie pojęć dzieci w wieku przedszkolnym. WSiP,

[3] St. Lipina: Tamże, s. 9

[4] St. Lipina: Tamże, s. 139

[5] St. Lipina: Tamże, s. 139-140

[6] M. Lelonek: Kształtowanie pojęć z przyrody nieożywionej w nauczaniu początkowym. WSiP, Warszawa 1984,

[7] A. Kłobuchowa: Wycieczka do leśnej krainy, „Wychowanie w przedszkolu” 2001, Nr 2

[8] H. Prus-Wiśniewska: Co słycać u przedszkolaków, „Wychowanie w przedszkolu” 2002, Nr 4

Jeśli potrzebujesz pomocy w pisaniu nowej pracy z pedagogiki, to polecamy serwis [pisanie prac z pedagogiki](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac.